Opłatę pocztową
uiszczono ryczałtem

Цана асобнага нумару 20 грош.

БЕЛАРУСКАЯ СПРАВА

Выходзіць два разы ў тыдзень.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12—6. (Wileńska 12, m. 6). Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 гадз. штодня, апрача сьвяточных дзён. Адміністр. ад 9 да 3.	Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 2 зл. Для заграніцы ўдвая даражэй. Перамена адрэса 30 гр. Няпрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукованага залежыць ад Рэдакцыі.	Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грошы і на 4 стр. 15 гр. за радок пэтыту ў 1 шпальту.

№. 13 Вільня, Серада, 2-га чэрвеня 1926 г. Год I.

Пасьля выбарау.

Зусім неспадзявана на выбарах прэзыдэнта 31 мая пры першым жа галасаваньні ў Нацыянальным Зборы атрымаў абсалютную большасьць галасоў *маршалак Пілсудскі*.

Неспадзяваным гэты выбар зьяўляецца для нас не затым, што за Пілсудскага галасавалі прадстаўнікі жыдоўскае і нямецкае буржуазіі ды пястоўцы-кулакі, але затым, што кандыдатуру Пілсудскага выставілі партыі „блёку лявіцы“ з пэпэсамі на чале — *пасьля* таго, што заявіў пан Пілсудскі ў адным з сваіх трох „клясычных“ інтэрвью аб сваей *сацыяльнай праграме*....

Што ў гэтай сваей заяве марш. Пілсудскі сьцьвярдзіў адсутнасьць якой-колечы палітычнай і „мысьлёвай“ розьніцы паміж польскай правіцай і лявіцай, што прызнаў роўным „паскудзтвам“ абедзьве паловы польскіх паслоў у Сойме і Сэнаце,—ну, за гэта йшчэ няма чаго крыўдзіцца паном польскім „сацыялістам“ тыпу Недзялковскіх і Дашыньскіх: бо-ж запраўды немагчыма ўлавіць, дзе канчаецца эндэк і пачынаецца пэпэсавец, ці наадварот. Але розьніца паміж імі істнавала прынамся на паперы—ў *сацыяльнай* праграме.— Цяпер і гэтая розьніца счэзла.

Запраўды-ж, пасьля таго, як пан Пілсудскі з уласьцівай яму шчырасьцяй заявіў, што задачай яго, як прэзыдэнта, будзе абарона істнуючых сяньня ў Польшчы сацыяльных адносінаў—тэй асаблівай „сацыяльнай раўнавагі“, пры якой буржуазія прадстаўляе сабой прэс, пад каторым знаходзяцца сяляне і работнікі,—пасьля гэтага, здавалася-бы, ніводзін сацыяліст, у праграму якога ўваходзе *барацьба* з такой „сацыяльнай раўнавагай“, ня могбы ня толькі прапанаваць кандыдатуру абаронцы сяньняшняга сацыяльнага ладу, але і галасаваць за яго. Партыя Польскіх Сацыялістаў асьмелілася зрабіць і адно і другое, яўна пайшоўшы *насупраць сваей партыйнай праграмы*, яўна паказаўшы, што яе „сацыялістычнае“ сумленьне зусім годзіцца з панаваньнем капіталістаў і абшарнікаў над працоўнымі, бо гэныя капіталісты і абшарнікі — *„свае“, „радзімыя“—польскія*...

Як ні крытычна адносіліся мы да гэных сацыяльных баламутаў працоўных масаў Польшчы, залязаючых і ў нашае Палесьсе ды іншыя беларускія ваколіцы,—навет мы не спадзяваліся ад пэпэсаў такога яўнага адступніцтва ад сацыялістычных ідэалаў. І цяпер можам з поўным правам сказаць, што *ППС запраўды-ж з сацыялізмам нічога супольнага ня мае.*

Але ня меншай неспадзяванкай, як выбар пана Пілсудскага на становішча прэзыдэнта рэспублікі, зьявілася *адмова яго ад гэтага становішча.* У выніку гэтае адмовы маршалак Ратай назначыў новыя выбары прэзыдэнта—ўжо на другі дзень — на аўторак 1 чэрвеня. У мамэнт, калі мы пішам гэтыя радкі, адбываецца новае паседжаньне Нацыянальнага Збору, і вынікі новага галасаваньня нам пэўне ўдасцца зьмясьціць яшчэ ў гэтым нумары. Але хто-б ні аказаўся выбраным, адзін вывад з адбытага галасаваньня мы ўжо цяпер можам зрабіць.

Вывад наш—той, што на выбарах прэзыдэнта ў Нацыянальным Зборы *польскі парлямантарызм даў польскай буржазіі бліскучую перамогу над працоўнымі*—на *соймавым груньце.* Ці гэная перамога такой-жа будзе і *ў жыцьці,* — гэта ўжо другое пытаньне: здрада пэпэсамі інтарэсаў працоўных і пераход іх у лагер абаронцаў панаваньня буржуазіі толькі дапаможа працоўным знайсьці сабе належны шлях і ўзяць правільную лінію ў змаганьні за свае ідэалы, належнае ім мейсца ў бацькаўшчыне.

Выбары Прэзыдэнта.

Прэзыдэнтам выбраны праф. Мосьціцкі— кандыдат маршалка Пілсудскага.

Галасаваньне 31-га мая.

Пасьля адчыненьня маршалкам Ратаем сходу і выбару прэзыдыуму, Нацыянальны Збор прыступіў да выбару прэзыдэнта рэспублікі.

Былі пададзены дзьве кандыдатуры: **пэпэсы** выставілі кандыдатуру **Марш. Пілсудскага**, эндэкі — пазнанскага ваяводы **Бніньскага.**

Пры падачы галасоў беларускія і украінскія дэпутаты заявілі, што яны ад учасьця ў выбарах устрымліваюцца. Тое-ж заявілі: польскі клюб Незалежнай Хлопскай Партыі і камуністы.

Пасьля падлічэньня галасоў аказалася, што Маршалак **Пілсудскі** атрымаў **292 галасы,** — знача абсалютную большасьць. Ваявода **Бніньскі** атрымаў толькі **193 галасы.** Пустых галасоў (белых картачак) пададзена **61.**

Гэтак выбар паў на Марш. Пілсудскага.

Адмова марш. Пілсудскага.

Калі марш. Ратай разам з прэм'ерам Бартэлем прыехалі да марш. Пілсудскага паведаміць аб выбары яго на прэзыдэнта, марш. Пілсудскі заявіў, што **выбару ня прыймае** і ад становішча прэзыдэнта адмаўляецца. Пры гэтым марш. Пілсудскі аддаў на рукі марш. Ратая пісьмо гэткага зьместу:

Пісьмо марш. Пілсудскага.

„Пане Маршалку! Дзякую Нацыянальнаму Збору за выбар. Другі раз у маім жыцьці маю гэткім спосабам залегалізаваньне маіх дзеяньняў і гістарычных прац, якія, на жаль для мяне, спатыкаліся сьпярша з адпорам і няпрыхільнасьцяй даволі шырокай. У кожным разе дзякую ўсім паном, што выбар мой ня быў аднагалосны, як гэта здарылася ў лютым 1919 году: мо менш у Польшчы будзе здрады і фальшу.

„На жаль, прыняць выбару я ня маю магчымасьці. Я ня здолеў вываяваць сабе забыцьця, ня здолеў выдабыць з сябе акту даверыя і рашыцца—адносна да тае працы, якую ўжо раз рабіў, ані да тых, што мяне на гэтае становішча заклікаюць. Лішне крэпка стаіць мне ў памяці трагічная постаць забітага прэзыдэнта Нарутовіча, якога я ня здолеў усьцерагчы ад жорсткага лёсу. Лішне моцна дзеець на мяне грубая напасьць на маіх дзяцей.

„Не магу не адзначыць яшчэ раз, што ня здолею жыць без беспасрэднае працы, а істнуючая канстытуцыя якраз такую працу адсоўвае і аддаляе ад прэзыдэнта. Залішне многа мусіў-бы я мучыцца і ламаць. На гэта патрэбен іншы характар.

„Перапрашаю за расчараваньне, якое зрабіў ня толькі тым, што за мяне галасавалі, але і тым, што па за гэтай саляй ждалі гэтага ад мяне. Сумленьне, да якога я звярачаўся тысячу разоў, у апошнія дні не дазволіла мне здаволіць гэтыя пажаданьні. Яшчэ раз дзякую за выбар і прашу ўраз-жа, дай Бог шчасьліва, зрабіць выбары прэзыдэнта Рэчыпаспалітай“.

(—) *Язэп Пілсудскі.*

Галасаваньне 1-га чэрвеня.

Выстаўлены тры кандыдатуры: **праф. Ігната Мосьціцкага** (рэкамэндаванага **марш. Пілсудскім**), дэпутата **Марка** (П. П. С.) і Пазнанскага ваяводы **Бніньскага** (эндэка).

Пры першым галасаваньні Мосьціцкі атрымаў 215 галасоў, Бніньскі — 211, Марэк — 56. Пустых картачак пададзена 63.

З прычыны таго, што ніхто з кандыдатаў не атрымаў абсалютнае большасьці, галасаваньне было паўторана, пры чым кандыдатура Марка адпала. Паміж астаўшыміся двума кандыдатамі галасы падзяліліся гэтак:

Мосьціцкі — 280 галасоў
Бніньскі — 200 „
Такім парадкам

выбраны за Прэзыдэнта праф. Мосьціцкі.

Новы этап у разьвіцьці польскага „парлямантарызму“.

(*„Маланкавая“ кандыдацкая прамава Маршалка Пілсудскага перад сваімі выбаршчыкамі — пасламі і сэнатарамі*).

29-га траўня ў гмаху Прэзыдыуму Рады Міністраў прэм. Бартэль запрасіў павадыроў усіх **польскіх** клюбаў Сойму і Сэнату, каб даць магчымасьць марш. Пілсудскаму высьвятліць, як ён глядзіць на сваю кандыдатуру дый наагул на справу выбараў прэзыдэнта Нацыянальным Зборам.

Трэба прызнаць, што марш. Пілсудскі запраўды-ж высьветліў справу так, як можа не зрабіў гэтага ніколі ні адзін кандыдат перад сваімі выбарцамі. П. Пілсудскі перад усім заявіў, што ня зьбіраецца казаць кандыдацкую прамову, але хоча высьветліць свой асабісты пагляд на справу выбараў.

Аб „выпадках у траўні таксама развадзіцца ня будзе“,—бо „рабіў усё сам — у згодзе з сваім сумленьнем, дык — ня бачыць патрэбы даваць аб гэтым камусьці нейкую справаздачу“.

„Галоўнай прычынай сучаснага палажэньня ў Польшчы, ці—убогасьці ды бяды краю,—слабасьці вонкавай і ўнутранай краю — былі зладзействы ды надужыцьці адзінак і партыяў, якія заўсёды аставаліся бяскарнымі“.

„У адраджонай дзяржаве не зрабілася адраджэньня духа народу“.

Атрымаўшы ад паўстаньня Польшчы „ўладу, якой ніхто ў Польшчы ня меў“, Пілсудскі паверыў у адраджэньне народу, дык „не жадаючы ўпраўляць пры помачы бізуна, ён аддаў уладу створанаму ім Сойму, якога мог і ня склікаць“...

„Аднак народ не адрадзіўся. Наадварот—лайдакі ды сволач распаношыліся ў Польшчы“.

У выніку аддачы ўлады Сойму — пачаліся „пастаянныя спрэчкі асабістыя і партыйныя, нейкае дзіўнае панаваньне бруду, нейкай бязчэльнай лайдацкай перавагі прадажнага элемэнту“. „Інтэрэсы партыяў панавалі над усім“.

Усіх трох прадстаўнікоў Польскай Дзяржавы цкавала гэтае лайдацтва Сойму і Сэнату. „Мяне, Начальніка Дзяржавы, абкідалі брудам ды брахнёй, але я ня ўпаў — таму, што я мацнейшы за вас усіх“. „Другога—Нарутовіча—папросту забілі, і маральныя спраўцы забойства асталіся бяскарнымі. Трэці, Войцеховскі, упаў пад цяжарам мук, з прычыны Сойму і Сэнату“.

„Цяпер,—казаў далей марш. Пілсудскі, — варункі зложыліся так, што я мог-бы не дапусьціць вас, мае паночкі, да салі Нацыянальнага Збору, начхаўшы на вас усіх... Але я раблю яшчэ **апошнюю спробу** — ці можна яшчэ правіць у Польшчы бяз бізуна“...

„Я не хачу рабіць на вас націску, але перасьцерагаю вас: памятайце, што Сойм і Сэнат—гэта ўстановы, якія найбольш зьненавіджаны ў краі“.

„Рабіце яшчэ раз спробу — выбірайце, каго хочаце, — вольнасьць выбараў будзе гарантавана. Але прэзыдэнт **павінен быць вольны ад усялякіх абязацельстваў перад партыямі,**—прадстаўляць **увесь народ.** Калі не паслухаеце мяне, дык — ведайце, што **тады я ня буду бараніць Сойму і Сэнату, калі дойдзе да ўлады вуліца“.**

„Я абвясьціў вайну ў Польшчы сволачы, лайдакам, забойцам і зладзеям, пад тэрорам якіх ня будзе больш урадаў у Польшчы, і—ад гэтай вайны я не адступлю“. „Сойм і Сэнат маюць залішне многа правоў ды прывілеяў. Трэба, каб і тыя, хто закліканы да ўрадаваньня, таксама мелі крыху ўлады. Дык—парлямант павінен—**адпачыць.**

„З маей кандыдатурай рабеце, што хочаце. Мне зусім усё роўна, сколькі галасоў я атры-

маю—2.100 ці 200. Выбірайце толькі — **беспартыйнага і дастойнага кандыдата**". „Калі ж ня зробіце гэтага, як я кажу, дык, выбачайце, — для вас будзе ўсё у чорных калёрах, а для мяне—прыкра"— бо „паўтараю—не хацеў-бы правіць бізуном".

„Баюся, што пасьля выбару прэзыдэнта ўсё пойдзе **пастарому**. Баюся, што Сойм захоча астацца. А трэба, каб паны пайшлі сабе на якісь час адсюль—бо-ж мусіць стацца нешта новае". „Хай Прэзыдэнт нейкі час ня мае Сойму на карку". Трэба ўраду даць свабоду працаваць. „Бо не хацеў-бы я, каб мне пасьля рабіліся закіды, што я не давёў да канца распачатай працы, дый — што бізун ня сьвістаў на вуліцах".

Скончыўшы гэтую запраўды-ж нячуваную „агітацыйную" прадвыбарную прамову, кандыдат у прэзыдэнты, параіўшы сваім выбаршчыкам-паслам і сэнатарам — „падумаць аб усім выслуханым дый — пагаварыць аб усім паміж сабой", пакінуў іх, зрабіўшы на іх, як пішуць газэты, — „вельмі моцнае ўражаньне".

Прамова п. Пілсудскага да паслоў і сэнатараў будзе ня поўная, калі не падамо аднэй з яго „гутарак" з прадстаўніком газэты „Kurjer Poranny" трэцяе ўжо па ліку. Вось галоўныя думкі і пагляды марш. Пілсудскага на тое, які павінен быць урад у Польшчы.

„Урад павінен быць моцны". „Урад павінен мець магчымасьць хуткіх рашэньняў—у патрэбны для справы мамэнт". Але дзеля таго трэба перадусім, каб урад быў твораны Прэзыдэнтам, а ня Соймам,—„ня шляхам соймавых нарадаў клюбаў, партыяў, гурткоў і гурточкаў ды іх умоваў".

Цяпер ясна, чаму п. Пілсудскі адмовіўся тварыць габінэт, прапанаваны яму, як пэпэсамі, таксама і—Вітасам згодна з істнуючай Канстытуцыяй,—а пайшоў навет простым міністрам у габінэт, які ён сам, як фактычны дыктатар, даручыў стварыць Бартлю.

Урад у Польшчы не павінен быць залежны, бо гэтая залежнасьць ад Сойму, ад соймавых групаў і ўмоваў між імі, не дае ўраду ані магчымасьці ані часу працаваць. Урад павінен быць залежны — ад Прэзыдэнта. Вось галоўная думка Пілсудскага.

Але і гэтага мала. **Урад ня можа навет складацца з паслоў**. Чаму? — Таму, што „дэмакратыя палягае на выразнай адказнасьці міністраў", а пасла-міністра — ня можна, як „безадказнага па суду да канца мандату",—аддаць пад суд за надужыцьці...

Бо-ж ясна, што пасла-міністра ня выдадуць суду сваі-ж калегі-паслы! Дык перадусім трэба разьбіць гэтую кругавую паруку безадказнасьці парляманцкіх урадаў...

Гэта ўжо крыху больш, як „крытыка", ці „крызіс" парлямантарызму!

П. Пілсудскі наагул, відаць, адкідае ня толькі **гэты** нязадольны да працы Сойм, але адкідае Сойм наагул, як нешта маючае запраўдную сілу і голас у Польшчы. „Дэмакратычная адказнасьць" перад парлямантам самастойнага ўраду, створанага Прэзыдэнтам і фактычна адказнага тольлі перад ім, — зводзіцца да нуля. Паводле п. Пілсудскага Сойм павінен быць чымсь кшталтам фашыстаўскага „парляманту" ў Італіі, ці — „Государственной Думы" пры Сталыпіне...

Наагул усе разважаньні п. Пілсудскага аб парляманьце на зьдзіў падобны да знамянітых прамоваў Сталыпіна ў расейскай Думе... А ўжо зусім—па-сталыпінску гучыць—канцавая пагроза Пілсудскага Сойму і Сэнату, дзе ён „выражае надзею, што—для ўхіленьня новага, значна вастрэйшага крызісу—Сойм і Сэнат... ня будуць наражаць сябе і край на новую спробу, трымаючыся далей сваіх—благіх звычаяў і абычаяў пасольскіх і сэнатарскіх".

Дзіўная рэч: лаючы ды шальмуючы самыя ўстановы Сойму і Сэнату, лічучы іх гэткімі шкоднымі дый прынамся не патрэбнымі па сутнасьці, п. Пілсудскі аднак-жа чамусьці лічыць патрэбным, каб яны аставаліся на мейсцы без усялякіх пераменаў, толькі зрабіліся — „маральнейшымі". Лаючы паноў паслоў ды сэнатараў—бяз розьніцы партыяў, п. Пілсудскі выстаўляе кандыдатуру сваю на прэзыдэнта, які будзе выбірацца **гэтымі-ж пасламі і сэнатарамі гэтага-ж Сойму**...

Але-ж для ўсяго таго, аб чым кажа п. Пілсудскі, мала зрабіць „маральную рэвалюцыю": трэба зрабіць яшчэ і „палітычную"... Сучасная польская Канстытуцыя трымае пад замком прэзыдэнта, ці то будзе Пілсудскі, ці хто іншы, дый гэты Сойм, а пэўна-ж і ўсякі іншы, усё роўна ня зробіць з сабой таго „харакіры", якога дамагаецца ад яго п. Пілсудскі.

Дык ясна, што адзін выхад — ламаць далей **фактычна** гвалтам тую Канстытуцыю, якую ўжо раз зламала, але чамусьці не да канца—„маральная рэвалюцыя" Пілсудскага...

Інакш кажучы: трэба рабіць так, як рабілі Мусоліні ці Сталыпін, Пангалос, ці Рывэра...

Пілсудскі і нацыянальныя меншасьці.

На „канфэрэнцыю" марш. Пілсудскага ня былі запрошаны прадстаўнікі нацыянальных меншасьцяў, ну і, ведама-ж, камуністы.

Жыдоўскія паслы Сойму, якія ўжо згары, хаця і ня усё, аддалі свае галасы марш. Пілсудскаму, абразіліся за гэта. Тады адзін з найбольш „пілсудскіх" паслоў Сойму п. Косьцялковскі вытлумачыў паслу Грюнбаўму гэтае недапушчэньне меншасьцяў, асабліва жыдоў—неабходнасьцю „ўнутраных высьвятленьняў"...

З гэтага цікаўнага тлумачэньня — ясна, што новыя паны палажэньня, наладзіўшыя „канфэрэнцыю", лічаць, зусім, як і старыя, што—меншасьці не ўваходзяць у тое „ўнутранае палітычнае ядро", дзе павінны адбывацца тыя ці іншыя важныя „высьвятленьні" аб лёсах Польшчы...

Ці крыўдзіцца гэтым таксама і іншым **тэрытарыяльным** меншасьцям?! — Зусім не! Яны-ж бо маюць абавязак клапаціцца перадусім аб **сваім** краю,—ня кажучы ўжо аб тым, што ўсё, што сказана было на „канфэрэнцыі" моцнага і „прыемнага", запраўды-ж адносіцца толькі і выключна да палякоў, як сцьвярдзіў і сам пасол Косьцялковскі. — Усе гэтыя гутаркі аб „сволачы, лайдаках, зладзеях, забойцах" і г. д. — запраўды-ж — зьяўляюцца „ўнутраным высьвятленьнем" толькі і выключна для польскіх клюбаў Сойму і Сэнату...

А ўсё-ж абмінаньне п. Пілсудскім нац. меншасьцяў—вельмі характэрна і вельмі красамоўна. Яшчэ больш красамоўнай з гэтага пункту гледжаньня зьяўляецца дэклярацыя ягонага калегі па габінэту—міністра унутраных спраў.

Пан Млодзяковскі зрабіў журналістам „экспозэ" сваей палітыкі, заяўлаючы ў ім паміж іншым, што ў адносінах да меншасьцяў п. міністар настроены „лібэральна", але — асьцярожна... „Найбольш уступак гаспадарчых, але найменш — палітычных і культурных"... Гэтыя апошнія ўступкі ці падачкі павінны быць, паводле пана былага Палескага ваяводы,—„розна адмерываны ў залежнасьці ад меншасьці і тэй тэрыторыі, якую гэта меншасьць займае".

„Слушныя пажаданьні, зразумела, будуць трактатваны праз урад прыхільна"...

Дзякуем!—Чулі тое-ж самае—ад Скульскага і Рачкевіча...

Водгукі перавароту.

„Аўтаномія" Пазнаншчыны.

Міністар унутраных спраў заявіў, што—„урад беспасярэднага ўплыву на Пазнаншчыну мя мае. Але ўрад стараецца, каб Пазнань прынамся не зачыняла граніцу для вывазу жыўнасьці ў Верхнюю Сілезію, дзе ад гэтага расьце дарагоўля, якая адбіваецца і на росьце цаны сілезскага вугальля, што ўжо крыўдзіць увесь край...

Гэткім чынам бяссільле варшаўскага ўраду над Пазнаншчынай—сцьверджана афіцыяльна.

Трыумфальнае спатканьне „ўрадавых войск" у Пазнані.

Што такое ў Польшчы яшчэ толькі „пачалося", аб гэтым ярка гаворыць тое, што ўсё яшчэ пішацца дый робіцца ў Пазнаншчыне, дзе засеў, маючы сваю „аўтаномную" адміністрацыю дый сваё „дзельніцовае" войска, — увесь штаб польскай правіцы...

Паслухайце, як сустракалі пазнанскія канфэдэраты „вернае праваітаму ўраду Вітаса" войска, вярнуўшаеся з-пад Варшавы.

Ня будзем апісываць усей урачыстасьці, прывядзём толькі прамовы павадыроў—ваенных і духоўных.

Камандзір Пазнанскага ваеннага Округу ген. Гаўзэр (які амаль не забіў ген. Сосноўскага) — „вітаючы вяртаючыхся з бою пад Варшавай жаўнераў, ад усяго сэрца дзякаваў ім — у імя Айчыны—за спаўненьне жаўнерскага абавязку". „Нагародай вам хай будзе сьведамасьць, што вы датрымалі сьвятую прысягу, якую далі Богу й Айчыне".

Біскуп Лукомскі „з узварушэньнем і ўдзячнасьцю вітаў жаўнераў за тое, што яны ўратавалі гонар вялікапольскіх (пазнанскіх) войск. Найвышэйшай сьвятыняй для жаўнера ёсьць прысяга. І вы—споўнілі яе"...

Пасьля гэтага параду ўсё насяленьне, сабраўшыся на плошчы места, зрабіла маніфэстацыю ў чэсьць пазнанскіх уладаў... Качалі, насілі на руках ген. Гаўзэра, Галера, Довбор-Мусьніцкага, Марш. Сэнату Тромпчыньскага, ваяв. Бніньскага і інш.

Урачыстасьць закончылася ведамым гімнам польскім: „Ешчэ Польска не згінэла". Яшчэ ня зьгінула Польшча Вітаса і Гломбіньскага, ня гледзячы на „дыктатуру Пілсудскага", — як слушна вераць пазнанскія канфэдэраты. Можа, найбольш цікаўным была прысутнасьць на ўрачыстасьці — **францускага і чэхаславацкага консулаў**.

Што пішуць у Пазнанскіх газэтах.

„Варшавянка" разаслала „бясплатным дадаткам" 2 нумары „Пазнанскага Дзеньніка", які дае вельмі цікаўныя прыклады настрояў у гэтай ўсё-ж яшчэ „аўтаномнай правінцыі" Польшчы, ня прызнаўшай адбыўшагася вайсковага перавароту...

Цікаўна гэта асабліва дзеля таго, што ўся правіца і па-за Пазнаншчай мысьліць і чуе так сама, але толькі, ведама-ж — баючыся канфіскаты ды суду, маўчыць.

Паслухайце-ж, вось — перадавіца ў № за 26 траўня пад загалоўкам: „Згроза" (страшэнства):

„П. Пілсудскі, павадыр бунту і замаху стану, разліцьця братняй крыві, зламаньня вайсковай прысягі, аружнага гвалту над прэзыдэнтам Рэспублікі,—мае быць...

Кім?

Прэзыдэнтам Рэспублікі, выбраным Нацыянальным Зборам у Варшаве...

Вестка гэтая напоўніць жахам усіх у Польшчы, хто шануе закон, чэснасьць і прысягу!"

І далей ідзе ядавітае разумаваньне: чаго-ж варта будзе прэзыдэнцкая прысяга п. Пілсудскага, які, сам вайсковы, ня толькі не датрымаў сам, але і змусіў жаўнераў зламаць дадзеную імі прысягу...

Дзеля гэтага газэта радзіць п. Пілсудскаму— „не перацягіваць струны"... Бо „чэснае грамадзянства Пазнані можа ня вытрымаць"...

У іншым мейсцы марш. Пілсудскага называюць „шалёным блюзьнерцам", дый яшчэ шмат чаго, што навет мо і небясьпечна перадрукоўваць...

„Зладзеі дзяржаўных грошы", ці — „заслужаныя абаронцы закону і Канстытуцыі"?

„Маральная рэвалюцыя" ў Польшчы зусім ужо пазбавіла адну палову польскага грамадзянства магчымасьці разумець другую. Падзел ці раскол ідзіе ўсё глыбей ды глыбей, і — няма ўжо магчымасьці, (каб гэтага навет захацеў сам Пілсудскі!) — стрымаць шпарка бягучую ў глыбіню лінію гэтага расколу.

У апошняй сваей размове ў „Кур. Поран." марш. Пілсудскі заявіў, што „з запраўднай прыемнасьцю аддаў пад суд" — пакуль-што яшчэ толькі трох генералаў-казнакрадаў...

Газэты зараз-жа падалі падрабязныя весткі аб тых надужыцьцях, у якіх абвінавачываюцца гэтыя генаралы: Розвадовскі, Загурскі і Язьвіньскі.

Усе гэтыя генаралы, якіх Пілсудскі загадаў судзіць, як звычайных угалоўных праступнікаў, абвінавачываюцца ў тым, што рабілі „надужыцьці сваей улады дзеля сваей карысьці, ды на шкоду дзяржаўнага скарбу", — што прадугледжана рознымі артыкуламі Карнага Кодэксу.

Але-ж тыя-ж генаралы якраз былі правадырамі ды камандзірамі ўсей акцыі ваеннай абароны ўраду Вітаса пад Варшавай...

Дык „Дзеньнік Пазнаньскі" папросту не знаходзіць слоў, каб закляйміць „шалеючы" ў Польшчы мілітарыстычны тэрор „перамогшых" (чужаслоў газэты) бунтаўшчыкоў, якія імсьцяцца цяпер на заслужаных генаралах за іх спраціўленьне ваеннаму бунту"...

Ген. Розвадовскі — адзін з „найслаўнейшых штабоўцаў", „абаронца Львова проці збунтаваўшыхся ўкраінскіх войск", „у арміі Пілсудскага быў яе мозгам", якому пад Кіевам Пілсудскі хацеў аддаць галоўнае камандаваньне.

І вось, гэты заслужоны ў Польшчы генарал— разам з двума другімі—„высылаецца у... польскую Сібір—на „Усходнія Крэсы", у Віленшчыну, — на самаволю Рыдза-Сьміглага, як прысуджаныя на катаржныя работы"...

Праўду сказаць, абарона генаралаў з боку пазнанскай газэты ня вельмі пераконываючая—бо можна быць „слаўным штабавіком", атрымліваць розныя „ордэры" і біць украінцаў, а пасьля ўсяго гэтага—красьці ў штабах, „спачываючы на ляўрах" заслужанага патрыёта... Але праўда і тое, што не адны толькі правіцовыя генаралы кралі; толькі-ж—ці пасадзяць і іх на лаўку падсудных побач з Розвадовскімі перамогшая ў Польшчы „маральная рэвалюцыя",—гэта яшчэ—вельмі вялікае пытаньне...

Ці быў напад фашыстаў на дом п. Пілсудскага ў Сулеювку?

Варшаўская апазыцыйная (правая) прэса зьмяшчае вельмі цікавы ліст жыхараў мяйсцовасьці Сулеювку, дзе жыў марш. Пілсудскі праз увесь час да перавароту. У лісьце тым мяйсцовыя жыхары пішуць, што **ніякага нападу на дом ня было**, бо яны не маглі не заўважыць, калі-б напад быў дакананы...

З другога боку ў Варшаве ходзе чутка, быццам „напад" быў зроблены самымі стральцамі-пілсудчыкамі—толькі дзеля таго, каб пачаць даўно падрыхтаваную, можа навет і проці яўнай волі самога марш. Пілсудскага,—акцыю...

„Напад" удаўся на славу, войска, вернае Пілсудскаму, ускалыхнулася... Дык урэшце ўжо і самаму маршалку, ня было ходу назад... „Шлях законны быў зачынены",—як сцьвярдзіў сам пан Пілсудскі прэзыдэнту Войцеховскаму...

Да Сяброў Т-ва Беларускае Школы.

Гэтым Цэнтральная Беларуская Школьная Рада просіць паважаных Сяброў Таварыства паклапаціцца ўнесьці ў касу Таварыства належныя Сяброўскія складкі.

УВАГІ: 1) Тыя Сябры, якія маюць акрэсьлены заробак, згодна пастановы Агульнага Сходу Сяброў Таварыства 15. XI. 1925 г., уносяць 1 процант месячнага заробку, а тыя сябры, якія ня маюць акрэсьленага заробку, уносяць ня меньш як 50 грош. у месяц. 2) Грошы прымаюцца ў Школьнай Радзе (Віленская вул. № 12—6) ад 9 гадз. раніцы да 12 гадз. дня.

Цэнтр. Белар. Школьная Рада
Вільня, Віленская 12—6.

28 траўня 1926 г.

Загранічная прэса аб падзеях у Польшчы.

Як сьцьвярджае лёнданскі карэспандэнт нямецкай „Фоссішэ Цэйтунг“, англійская прэса нагуль вельмі прыхільна аднеслася да перавароту ў Польшчы. „Узяцьце ўлады ў Польшчы Пілсудскім, паводле апініі англійскіх палітыкаў, дае надзею на развязаньне вельмі цяжкіх задач і спораў паміж Нямеччынай і Польшчай у справе граніц. Пілсудскі заўсёды падчырківаў, што ён хоча сканцэнтраваць і скіраваць усё... недаверые Польшчы ў бок Расеі, а наадварот—аказаць поўнае даверые нямецкім палітыкам, якія высоўваюць пляны мірнага сужыцьця з Польшчай“.

„Недаверые“, скіраванае проці СССР.—Гэта-ж якраз палітыка, якую вядзе п. Чэмбэрлен, аб поўным паразуменьні якога з п. Пілсудскім пісалі ўжо даўно, у якую форму можа раптам выліцца гэтае „недаверые“, аб гэтым красамоўна кажа „згэдыданавае“ асабістасьць Пілсудскага і ўся яго прошласьць...

Наадварот—французская прэса з вялікім сумам спаткала вестку аб пяражэньні так рэклямаванага ў Францыі яшчэ перад яго народзінамі — ўраду Вітаса. Французская прэса адкрыта піша аб „загранічным уплыве“ на адбыты пераварот. Навет яшчэ дагэтуль большасьць французскай прэсы зьмяшчае інфармацыі з Польшчы не праз Варшаву, але—праз Пазнань, асьвятляючы падзеі з пункту гледжаньня „пазнанскіх канфэдэратаў“...

Нямецкія сацыялісты нешта ня вельмі вераць Пілсудскаму. Орган іх у Празе піша:

„Факт, што генарал становіцца ў абароне рэвалюцыйнай клясы ды служыць ей арміяй—амаль не адзіны ў-ва ўсей эўрапэйскай гісторыі.... Але яшчэ вялікае пытаньне, што гэты генарал-дыктатар у імя дэмакратыі пачне рабіць з сваей уладай? Ці Пілсудскі будзе панаваць сілай сваіх штыкоў, ці створыць дэмакратычны ўрад? А калі навет створыць, дык—ці-ж найважнейшая рэформа, канешная для аздараўленьня Польшчы, — абмяжаваньне мілітарызму—будзе дакапана урадам генарала, абязанага сваей уладай—мілітарызму?!... Ці Пілсудскі здолее дый захоча правясьці сацыялістычну праграму фінансавай сацыяцы, маёнткова падатак і г. т.? А ўрэшце—мо' найважнейшае пытаньне: ці можа дэмакратыя быць уратавана ад дыктатуры—пры дапамозе дыктатуры?“.

Важнейшыя здарэньні.

У Польшчы.

Праект паўнамоцтваў для Прэзыдэнта Рэспублікі.

Урад Бартля пасьпеў ужо апрацаваць, праўда, „сьпісаўшы“, як вучань, амаль-што не дaслоўна з „шпаргалкі“ Улад. Грабскага, „праект паўнамоцтваў для Прэзыдэнта Рэспублікі“, які, як сьцьвярдзіў Пілсудскі, мае працаваць праз даўжэйшы час сам — адзін з зложаным праз яго—без „перашкоды з боку Сойму“ урадам, даўшы Сойму і Сэнату—„спачынак“.

Гэтыя „паўнамоцтвы“ ахопліваюць усе галіны дзяржаўнага будаўніцтва, не выключаючы галіны падатковага законадаўства, якую ўсе парляманты заўсёды мацней усяго трымаюць у сваіх руках.

Ці пройдзе гэты „праект“ праз Сойм, ці мо' будзе папросту—„па 87 ст.“ (расейскай канстытуцыі) — уведзены „распараджэньнем Прэзыдэнта“, — пабачым...

Але аб гэтым урадовая публікацыя нічога ня кажа ні слова.

Арышт б. ваен. міністра ген. Мальчэўскага.

У Варшаве зарыштаваны б. ваенны міністра ўраду Вітаса ген. Мальчэўскага, які будзе аддадзены пад ваенны суд за тое, што ўзятых у палон у часе варшаўскіх баёў жаўнераў і афіцэраў-пілсудчыкаў абражаў чынна, зрываючы з іх пагоны з літэрамі Пілсудскага ды б'ючы іх па твару.

Яшчэ аднаго генар. пад суд—за надужыцьці.

Ваенны міністар аддаў пад ваенны суд яшчэ генарала Зімерскага—за надужыцьці пры даставах проціґазавых масак.

А Корфантага звольнілі са службы.

Адзін з найбольш спрытных „нуворышаў“ (новых багатыроў, нажыўшыхся ў „адраджонай Польшчы“—на спэкуляцыі ды ўрадавых „пазыках“) ведамы пас. Корфанты—па загаду новага ўраду — звольнены з раду вельмі выгадных для яго становішч — дырэктара ды старшыні розных банкаў і паўказён. прадпрыемстваў.

П. Корфанты ізноў набраў у гэтых банках каля паўмільёну „пазычак“, якія павыдаваў сам сабе.

„Крэсы“—мейсца ссылкі.

„Кур. Поранны“ падаў вестку, што цэлы рад урадоўцаў лодзкага ваяводзтва мае быць — пэўна-ж за „добрыя рэчы“ пераведзены на „Крэсы“.

Як і трэба было спадзявацца, „маральная санацыя“ Польшчы надалей будзе адбывацца коштам нашых многапакутных „Крэсаў“, куды будуць ссылаць — усю тую масу—сволачаў, зладзеяў, забойцаў, якіх „новы курс“ маніцца вымятаць жалезнай мятлой з Польшчы. „А яшчэ так нядаўна,—уздыхае „Кур. Вілен.“,— гучалі так голасна пекныя лёзунгі: „найлепшыя сілы Польшчы“—на „Крэсы“!..

Мала што пекна гучала ў наагул вельмі красамоўнай Польшчы. Гучыць і цяпер, дый яшчэ пякней, дый у тым-жа „Кур. Віл.“. А што „маральная санацыя“ на „Крэсах“ наагул рабіцца ня будзе, віда з таго, што навет „доктар“ Паўлюкевіч разам з сваімі кумпанямі-крымінальтамі ўжо стаўся „пілсудчыкам“ ды навет дастаў грошы ад ураду на... агітацыю на карысьць п. Пілсудскага!..

Заграніцай.

Польшча і балтыцкія дзяржавы.

У сувязі з прапазыцыяй СССР балтыцкім дзяржавам зрабіць палітычную умову аб узаемным забясьпечаньні сваіх граніц — Польшча, як наказуючы з Масквы, запрапанавала тым-жа балтыцкім рэспублікам (Латвіі, Эстоніі, Фінляндыі), каб тыя ўвайшлі ў ваенны хаўрус з Польшчай, якая і будзе бараніць іх — ад СССР. Фінляндыя аднеслася да гэтае апошняе прапазыцыі ня вельмі прыхільна, а з Латвіяй і Эстоніяй перагаворы адбываюцца далей.

Польскі ўрад пярэчыць гэтай вестцы, — але яна была-б зусім у духу палітыкі п. Пілсудскага...

Голас Усходняе Прусіі.

Зьезд дзеячоў Усходняй Прусіі пастанавіў трэбаваць ад ураду адабраньня ад Польшчы Данцыга (Гданску) з „калідорам“ і—Сілезіі.

На зьездзе выступалі аратарамі і афіцыяльныя прадстаўнікі нямецкага ўраду.

Забойства Пятлюры.

У Парыжу на вуліцы забіты ведамы атаман Пятлюра, які ў паразуменьні з Пілсудскім маніўся злучыць Украіну з Польшчай у „фэдэрацыю“ (разам з Літвой і Беларусяй...)—у духу слаўнай „ягелёнскай ідэі“...

Як нам пішуць з Варшавы, ідэя гэткай „Вялікай Фэдэрацыі“ зусім не памерла сярод пілсудчыкаў“. Дык можа навет можна спадзявацца паўтарэньня новых спробаў ажыцьцяўленьня яе?!

Пятлюру забіў нейкі украінскі жыд Шварцбэрг, які пры арышце заявіў, што, наглядзеўшыся на пятлюраўскія пагромы жыдоў на Украіне, пастанавіў шукаць па ўсім сьвеце атамана гэтых пагромаў, Пятлюру, каб — забіць яго... Гэта і зрабіў.

Забастоўка вуглякопаў у Англіі трывае.

Забастовачнае палажэньне ў вугальнай прамысловасьці ў Англіі трывае бяз зьмены.

Сэнсацыйная вестка.

Вялікую сэнсацыю ў-ва ўсім сьвеце выклікала нясьцверджаная яшчэ дакладна вестка аб тым, быццам знамяніты правадыр англійскай лібэральнай партыі (яе левага радыкальнага крыла), Лёйд-Джордж, кіраўнік Англіі ў часе вялікай вайны,—пакідае лібэральную партыю, якая страціла ўсялякі ўплыў у краі, і—пераходзе ў рады работніцкай партыі.

Пастанова кангрэсу францускіх сацыялістаў.

Кангрэс францускіх сацыялістаў пpыняў — большасьцю 2219 галасоў проці 166—рэзалюцыю, забараняючы сацыялістам уваходзіць у склад буржуазных урадаў, але закліваючую—падтрымліваць кожны ўрад, які будзе весьці шчыруй барацьбу з рэакцыяй, ды працаваць над эканамічным адраджэньнем краю.

Кангрэс трэбуе рашучага ападаткаваньня капіталау, аздараўленьня валюты, міру ў Марокко й г. д.

Вайсковая „рэвалюцыя“ ў Португаліі.

У Португаліі выбухла новая чарговая вайсковая „рэвалюцыя“. Бунт пачалі дзьве правінцыяльныя дывізіі, адразу на поўначы і на поўдні. Камунікацыя з сталіцай перарвана.

Урад запэўняе загранічную прэсу, што хутка здолее раздавіць бунт.

Канец паўстанчай вайны ў Марокко.

Паводле францускіх вестак, Абд' Эль Крым, адчаяўшыся ў сваіх сілах, зламаны вялізарнай перавагай француска-гішпанскіх войск, здаўся на ласку францускага ўраду... Гэткім чынам гераічнае паўстаньне невялічкага народу проці дзьвюх магутных імпэрыялістычных дзяржаваў—за волю і незалежнасьць—пакуль-што як-быццам скончылася. Пабачым, што зробіць „шляхотная“ Францыя з перамоканым народам...

Перамога незалежнікаў на выбарах у Эгіпце.

На апошніх выбарах у эгіпецкі парлямант вялізарную перамогу атрымалі незалежнікі,—партыя слаўнага народнага правадыра Заглула-пашы, разгромленая тры гады таму англічанамі — пасьля забойства Высокага Камісара Англіі ў Каіры.

Тады, як ведама, англійскі ўрад змусіў Заглула-пашу адыйсьці ад улады. Цяпер новыя выбары ізноў заклікаюць да ўлады гэтага каханага народам, але ненавістнага для Англіі „несьмяротнага“ правадыра баявой партыі незалежнасьці Эгіпту. Пасаджаныя англічанамі „кароль“ ды яго англійскія „дарадцы“ страшэнна ізноў напалохаты паваротам Заглула да ўлады. Дык можна спадзявацца новых забурэньняў у краі, які дагэтуль толькі пад „мандат“ Англіі Лігай Народаў, ды які сама Англія абвясьціла незалежнай дзяржавай, хоць усьцяж трактуе яго, як сваю—калёнію.

Хроніка.

Інструкцыі для Акружных Школьных Радаў. У зьвязку з зацьверджаньнем Уладаю Статуту Таварыства Беларускае Школы ў Вільні на ўсю тэрыторыю Польшчы, апрацоўваецца і хутка будзе выдана інструкцыя, як закладаць Акружныя Школьныя Рады.

На падставе новага Статуту, Таварыства Беларускае Школы магчыме закладаць прыватныя беларускія школы, бібліятэкі і чытальні ў паветах Навагрудзкага, Палескага і Беластоцкага ваяводзтваў, у якіх да гэтага часу ня мела права, бо Статут яго быў зацьверджаны толькі на Віленшчыну.

Замена назову. Назоў „Цэнтральная Беларуская Школьная Рада“ Таварыства Беларускае Школы ў Вільні паводле новага Статуту заменен на: „Галоўная Управа“ Таварыства Беларускае Школы ў Вільні.

З Віленскае Беларускае Гімназіі. Выпускныя экзамены ўжо скончыліся—для восьмае і сёмае клясы аднача сна, бо адгэтуль агульны курс навукі будзе канчацца ў сёмай клясе, а ў восьмай будуць вучыцца толькі тыя, што захочуць ісьці на вучыцялёў, ці рыхтавацца да матуральных экзаменаў.

З абедзьвюх клясаў сёлета выйшла 35 вучняў: 21 з сёмае і 14—з восьмае клясы.

На разьвітаньне ў суботу вучні наладзілі апошні „суботнік“ у гімназічнай салі, дзе адыгралі п'есу Ф. Аляхновіча „Калісь“, дапоўніўшы праграму дэклямацыяй, музыкай і танцамі на сцэне. У нядзелю-ж у тэй-жа салі адбылося сардэчнае разьвітаньне вучняў з вучыцялямі—за скромнай супольнай вячэрай. У цэлым радзе прамоў наша моладзь выявіла гарачую ўдзячнасьць сваім узгадавальнікам, якія прабудзілі ў маладых душах імкненьне да высокіх людзкіх ідэалаў, разбудзілі нацыянальнае пачуцьцё і грамадзкую сьвядомасьць.

Афіцыяльны курс грошы на 1 чэрвеня. Даляр — 10 зл. 90 гр. Залаты рубель — 5 зл. 59 грошы.

1. VI. на чорнай біржы ў Вільні за даляр плацілі 11,15, рубель—5,85, чырвонец—44 зл.

Карэспандэнцыі.

Прысылаючы карэспандэнцыю — не забывайцеся падаваць свой адрас і прозьвішча — для ведама рэдакцыі.

Рэдакцыя ня можа памясьціць карэспандэнцыі, ня ведаючы, ад каго яна.

Мы ўжо мелі выпадкі, што ворагі нашы прысылалі выдуманыя і непадпісаныя карэспандэнцыі з мэтай падвясьці газэту. Рэдакцыя.

Доля парабка.

(Пархвенаўшчына, Дзісенскага пав.).

Пэпэесы прышлі ўжо і да нас у гэтым годзе. Найбольшую ўвагу Польская Партыя Сацыялістычная зьвярнула тут на дворных парабкоў, людзей нічым незабясьпечаных і забітых горам. Дворныя парабкі, як ведома, выходзяць з беззямельных сялян, пераважна яны ня маюць навет уласнай хаты. Папаўшы ў двор, які дае яму хату і некалькі пудоў збожжа на пражыцьцё, такі чалавек пападае ў поўную залежнасьць ад пана і стаецца прадметам страшнага вызыску. Сямейных людзей вызыскваюць яшчэ больш, бо паны добра разумеюць, што ім трудней кратацца з мейсца. Ісьці ў доўгую дарогу шукаць сабе працы, хлеба і страху на галаву — такі чалавек не пасьмее, бо, пакуль ён іх знойдзе (калі знойдзе наагул), дзеці і жонка яго памруць — з голаду і холаду. За сем пудоў збожжа ў месяц (гэта становіць 24 зл. 50 гр.) і сякую такую хібарку на жыльлё паны змушваюць такіх людзей, як зіму, так лета на сваей адзежы і ежы працаваць ад цямна да цямна, не зважаючы ні на дождж ні на сьпеку і навет часта-густа ў сьвята, зносючы цярпліва зьдзек і паняверку ад розных панскіх цівуноў і аканомаў.

З ростам, аднак, актыўнасьці агульна-работніцкага руху і нарастаньнем у работніцкіх масах сьведамасьці сваіх правоў на жыцьцё, як і кожнага іншага грамадзяніна і чалавека, — дворныя парабкі і нашага закуцьця пачалі варушыцца і думаць аб паляпшэньні сваей долі; пайшлі гутаркі аб арганізацыі саюзу дворных парабкоў і робатнікаў. Тут і зьявіліся да нас ППС са сваім „Związkiem Robotników Rolnych“, яны вельмі энэргічна ўзяліся гэткую арганізацыі. У ход было пушчана ўсё—навет спаіваньне людзей гарэлкай. (Такую справу рабіў сябра ППС і дэлегат іхняга „рольнага“ саюзу Адам Шэшко з рымарам Пархвенаўскага двара Пранукам Бажэйкам каля запуст 1926 г.).

Але-ж ППС усёды адзінакавыя. Ім патрэбны галасы работнікаў і парабкоў вясковых пры выбарах, а не запраўдная абарона інтарэсаў працоўнага люду. Гэта мы пазналі па такім здарэньні.

Нядаўна зьявіўся ў нас назначаны п. Слатвінскім новы „гадса“ і ўсіх „вальнадумцаў бальшавікоў“ і тых, хто іх слухаў, бязьлітасна павыкідаў са службы, заявіўшы, што ён так зробе і з тымі, калі хто хоць троху заікнецца аб павялічаньні платы, ці пасьмее запісацца ў якісь там работніцкі саюз, або не паслухае калісь загадаў пана. Гэты новы прыганяты п. Слатвінскага забараніў парабкам і работнікам сьвяткаваць 1-га мая і 2 (нядзеля), а на 3-га мая (сьвята поль-

скіх абшарнікаў, фабрыкантаў і манархістаў) быць усім бяз вынятку ў касьцеле.

Бараніць гаротнікаў ад гэтага зьдзеку не зьвяўся Пэпэсаўскі „Związek". Ён пальцам ня кіўнуў у гэтай справе, ён не навучыў парабкоў, што рабіць, як бароцца.

Не запісывайцеся-ж людзі ў саюзы ППС: яны нам не памогуць палепшыць жыцьцё, але будуць вадзіць нас за нос, як гэта робяць з польскімі работнікамі, слухаючы іх. Арганізуйцеся ў свае клясавыя саюзы, закладайце гурткі Белар. Сялянска-Работніцкай Грамады. **Б. Свой.**

Хто, як і чаго нас вучыць?

(Пархвенаўская гм. Дзісенскага пав.).

Школы беларускай, ня гледзячы на ўсе нашы дамаганьні, нам не далі. Але затое польскіх школ тут маем мы так многа, што аж дзяваць іх уже няма куды. Дзеці ісьці ў школу ня хочуць—іх яна ня цікавіць, ды й бацькі пасылаць ня хочуць, бо да нас пасылаюць самых найгоршых вучыцялёў, у якіх—замест чаго добрага—дзеці вучацца толькі курыць, маніць, ашуківаць, навет зьдзекавацца адзін з аднаго і г. д.

Вось прыклады:

У 1924 — 1925 г. (ня помню ўжо якога месяца і дня) ў паказанай Пархвенаўскай школе ладзілася кіраўнікам яе публічная патрыятычная вечарына „на карысьць бедных вучняў". Народу многа і ахвяры вялікія. Некаторыя (напр. п. С. з Ясяўшчыны), даюць па 100 зл. Вось-жа тых ахвяры, зложаныя добрай душой і шчырым сэрцам на карысьць бедных вучняў, арганізатары пасьля робяць сабе „ўгашчэньне".—і вучні гэта бачаць і ведаюць. Вучні ў сваіх маладых сэрцах запісалі сабе гэта на векі.

У тым-жа самым школьным годзе некалькі старэйшых і адважнейшых вучняў гэтай-жа школы (Князевіч і інш.) зварачваюцца да яе кіраўніка, каб ён пазволіў ім зладзіць у сьценах школы вечарыну пабеларуску (хацелі гуляць „Птушку шчасьця"). Кіраўнік з абурэньнем іх ад сябе праганяе, загадываючы адначасна чытаць толькі польскія кніжкі, якія і выдаюцца з школьнай бібліатэкі.

Ня менш прыкладная і школа ў Вознаўшчыне, тварцом і закладчыкам якой ёсьць Каетан Гайковіч. Доўга мяняла гэта школа вучыцялёў—спачатку прыватных, пазьней урадавых, з якіх некаторыя былі садысты (сумная і горкая праўда, бо на аднаго з іх сам Гайковіч жаліўся інспэктару ў 1923—1924 г.), а іншыя былі канфідэнты паліцыі і г. д. Наастатку прыслалі „wzorowego" вучыцеля, неякага п. В. І сапраўды гэта „wzorowy" п'яніца і хабарнік. Усю сваю пэнсію ён прапівае, а адзяецца і жывіцца з усей сваей вялізарнай сям'ёй коштам вучняў. Безцэрамоннасьць яго ня мае ніякіх граніц і даходзе да таго, што ён у школе загадвае вучням прынасіць яму яйкі, масла, сланіну і г. д. і часта-густа навет загадвае, сколькі і чаго каторы з іх мае прынясьці. І гора таму вучню, які не даставіць вучыцелю вымаганага. На гэтым грунце цьвіце мана і ашуканства. Мне самому прыходзілася спатыкаць дзяцей, якія у той час, калі ім трэба быць у школе, бадзяюцца па полі, або па чужых хатах. І ўсякі раз на маё пытаньне, чаму яны ня ў школе, спачатку чырванеюць і маўчаць, ды толькі пасьля панволі паказваюць сапраўдную прычыну: вучыцель загадаў прынясьці яек, ці чаго іншага, а маці гэтага ня мае, дык і не дала,—і дзеціянё, каб яго ня лаяў вучыцель, або не паставіў на калені,—ў школу ня ідзе, але з дому выходзе быццам-то „ў школу".

Але на гэтым справа не канчаецца. Сабраўшы бацькоўскі камітэт, гэты „вучыцель" безцэрамонна загадывае бацьком зьнясьці ачынак на кажухі для яго сям'і, воўны на рукавіцы і шкарпэткі і г. д. А беднага шаўца Мацкевіча, у доме якога месьціцца школа і дзеці якога ходзяць таксама ў гэтую школу, змушае дарма шыць і ладзіць яму і яго сям'і вобуў, — каб лепш вучыў дзяцей.

Нахальства гэтага „сяўца польскай культуры" дайшло да таго, што, калі некалькі тыдняў назад у яго няъвлічанай сям'і прыбыў яшчэ адзін новы сябра, то ён зараз-жа аб'явіў сялянам, хто што і колькі чаго павінен даць на яго нарадзіны і хрысьціны, і быў страшэнна абураны, што „te chamy" (гэтыя хамы) так доўга ня йдуць на паклон да яго найм аладшага сына і нічога не нясуць..

І такіх прыкладаў працы „oświatowej" панасылаланых да нас вучыцялёў бяз канца і пачатку. І вучыцялёў гэтых да нас насылаюць усё больш і больш. Навет дзе і вучняў не хапае (як у Вознаўшчыне) да патрэбнага ліку, вучыцялі цяпер ужо па два.

Але бедным беспрацоўным вучыцялём—беларусам, (хоць яны ня п'яніцы і не хабарнікі і маюць патрэбныя кваліфікацыі) інспэктар мае адзін адказ: „brak wakansów" (няма вольных месц) (нястача вакансіяў) **Б. Свой.**

Каму што, а нам фіга.

(З Баранавіч).

Людцы, мы хутка-хутка павымірае м з голаду, калі не зарганізуемся ўсе сяляне ў адну моцную мужыцкую грамаду і ня будзем бароцца за свае правы. Паглядзіце, што навокал нас робіцца? Амаль усе распарцэляваныя маёнткі ўлада раздаець розным прыблудам, легіяністам, польскім стральцам і іншым авантурнікам, ды сучасным чыноўнікам. Толькі дзе-недзе крыху адпускаюць зямлі маёсцовым людзям, але выключна тым, што маюць „добрую апінію" ад ксяндзоў, ці, значыць, ізноў адшчапенцам-падлізам. А з казённых пляцаў калля гораду, што забралі ў цёткі сэнатара Назарэўскага — Вольгі Дараўскай і іншых памешчыкаў? Сабралася сабе нейкая ўрадавая камісія і ўхваліла, што пляцы маюць атрымаць у першую чаргу польскія ўрадоўцы і іншыя паны на выплату ў працягу 10 гадоў. А да гэтага, ведама-ж, маюць „права" і на атрыманьне для „адбудовы" будынку, цэглы і іншага! Дык чаму-ж ім тут не рай зямны!..

А нам, беларусам? Сохнем з голаду, ды хварэем ад вільгаці і холаду ў згнілых хатах, ды зямлянках і акопах! Будыльцу, пазычак грашыма нам не даюць—і гутарыць навет ня хочуць. Усюды і ўсё занялі, запрудзілі,—ну, проста хоць крычы „ратуй"!

Ці-ж гэтак будзе і пры сучасным, здаецца, лепшым урадзе? **Свойскі.**

Сьвяткаваньне І-га мая.

(Косаўшчына).

У нас перад першым мая ўлада усімі мерамі хацела стэрарызаваць працоўных. У „западозраных", а пераважна ў тых, хто чытае „Беларускую Справу", адбыліся вобыскі, праўда, арыштаў ня было.

У дзень „Сьвята працоўных" рабачаі з тартакоў у Вацэвічах, ня гледзячы, што ўласьнікі ў гэты дзень за работу давалі надвышку, — працаваць не пайшлі. Іх сумленьне не пазволіла за грошы прадацца капіталу, не пазволіла здрадзіць інтарэсаў рабачаяў усяго сьвету.

І слава ім за гэта! **Ясень.**

Пісьмо з Піншчыны.

7/IV—26 г. у Пінску адкрыўся аддзел Віленскага Беларускага Каапэратыўнага Банку, на адкрыцьцё якога прыбыло некалькі дзесяткаў сябroom Банку з Пічшчыны, якія былі прыняты яшчэ праз Вільно.

Адкрыцьцё гэтага Банку мы, Пінчукі, павінны прывітаць, як найпрыхільней, дзеля таго, што Банк зьяўляецца першай арганізацыяй, якая пачынае гуртаваць працоўных беларусаў хоць на эканамічным грунце.

Хаця аддзел Банку ня больш месяца працуе ў Пінску, мы бачым, што ўжо каля 150 пазык дано сябром, а запісалося каля 300 сяброў. Пішучы гэтыя цыфры, я хачу сказаць, што ў нас у Піншчыне хоць і мала, а зразумелі, што шляхам каапэрацыі мы можам стаць на цьвярдейшы грунт і акрэпнуць. Важна таксама тое, што апрача памачы мы яшчэ будзем чуць сваю родну мову, што з намі не гавораць там папанску, а на нашай роднай беларускай—„мужыцкай" мове. А каб гэты Банк быў і далей нашым мужыцкім, трэба нам усім сялянам запісацца сябрамі Банку і гэтым узмацніць нашу арганізацыю. Ніхто нам збоку не паможа. Мы павінны адзін аднаму працягнуць сваю мазольную руку і тады не трудна будзе расчаціць, бо яна не такая гладкая і сьлізкая, як панская ад тлустасьці. Дзеля гэтага ўвесь сьвядомы элемэнт як з работнікаў і сялян, так і інтэлігенцыі павінен увайсьці сябрамі Банку, каб узмацніць яго.

Беларускі інтэлігент! ты павінен кінуць панскія замашкі і не глядзець звысока на сваіх меншых братоў, бо—часам і меншы брат, як падрасьце, бывае большы і харашэйшы ад старшага! Ты інтэлігент павінен стануць на чале і кіраваць усім рухам, ды каб на цябе не глядзеў сялянін і рабочы, як на панка, а на роднага брата. Інтэлігент! ідзі ў каапэрацыю, кіруй ею. Стыдна прызнацца, але у нас на 300 сяброў толькі бачым каля 5 інтэлігентаў. Дзе-ж наша інтэлігенцыя? дзе-ж тыя сялянскія сыны, якія перад вайной выйшлі з вёскі да места ўчыцца? і яны хаваюцца недзе па задворках...

Дык давайце-ж, браткі сяляне, работнікі і інтэлігенты аб'яднаемся каля сваей арганізацыі, каля сваёго—Беларускага Каапэратыўнага Банку, давайце-ж у ее, як адзін, пайдзем і запішамся сябрамі пінскага аддзелу гэтага Банку, паможам яму акрэпнуць, а як ён акрэпне—узмацуецца, то тады і мы будзем мець з яго больш карысьці.

Памятайце, што ў арганізацыі сіла, што з намі будуць лічыцца, калі мы будзем стаяць усе за аднаго і адзін за усіх!

* * *

Пінскі аддзел Банку знаходзіцца ў Пінску, пры Даменіканскай вул. № 13. Адчынены ад 10 да 1 гадзіны. Каб быць сябром, трэба злажыць дэкларацыю, унесьці 5 зл. на арганізацыйныя расходы і 25 зл. сяброўскіх, сяброўскія 25 зл. можна атрымаць назад у канцы кожнага году, хто захоча выпісацца; сябрам Банку ўдзяляецца пазыка па $1^{1}/_{2}$ % і 2 % ад сотні месячна, пазыка даецца на працяг да 8 месяцаў. **Пінчук.**

Юрыдычныя парады.

Атону Касатаму. 1) *Запытаньне*: Ці можна сыскаць грошы, зложаныя ў касе ашчаднасьці ў 1916 годзе?

Адказ: Пакуль што, такіх грошы яшчэ не зварачваюць.

2) *Адказ*: Перш трэба назначыць апякуноў, а пасьля рабіць купчую.

Е. Зяновічу. Калі маеце гэную расьпіску, дык перапішыце яе і прышліце, тады дадзем параду; калі расьпіскі ня маеце, дык дахадзіць зямлі ня можна.

Каб зволвніцца ад падаткаў, зьвярніцеся ў гміну і да скарбовага ўраду; ужо заплочаныя падаткі можна дахадзіць судом ад таго, чыя цяпер зямля.

С. Сеймашкевічу. На сэрвітут павінен быў быць дакумант. На зямельнага Камісара можна жаліцца ў Зямельны Урад у Горадні.

М. Вайцэвічу. Нагўдзяцей даць ня могуць.

Зьвярніцеся ў Банк па адрасу: Вільня, Віленская вул. № 8 Беларускі Каапэратыўны Банк.

Паштовая скрынка.

Атрымана:

Ад: — Аляксандра Бізюка, Яна Матусэвіча і Мацея Вераб'я—**па 1 злотаму.**

Ад: — В. Катовіча, Яна Глобажа, Яна Балбота, Яна Багушэвіча, Казіміра Саковіча, Аляксандра Жылінскага, В. Місюля, Міхала Сурмача, Яна Тадаровіча, Яна Міхайлава, Язэпа Цыунэля, Аляксандра Рутковскага, І. Шэваха, М. Цыкорнага, Я. Капача, Пятра Голуба, Уладзіміра Дуброўскага, Сымона Даращэвіча, Уладыслава Гарбача, Барыса Скарбеша, Андрэя Маляўкі, Мікалая Родзевіча, Я. Горскага, Яна Венскага, Антона Гедзіча, Паўла Дацкевіча, Канстантага Хілімонюка, „Беларускай Кавярні", Аляксея Ярмаловіча, Пятра Лянкевіча, Яна Самахвала, Базыля Божкі, Гната Сьлі ўкі, Т. Белановіча, Яна Уласава, Уладзіміра Куніцкага, Васіля Саўчыца, Тодара Пілецкага — **па 2 злотых.**

Ад: — М. Явіта, З. Высоцкай, Якуба Валчка і Уладыслава Шляхцюка—**па 2 зл. 50 гр.**

Ад:—Пятра Гульніцкага, Е. Баравіка, Аляксандра Якубоўскага, Гальяша Дымшы, Антона Сушкі, Пятра Мароза, Аўгена Катэрына—**па 3 злотых.**

Ад:—Сымона Сляюкі, Гальяша Ступніцкага, Сымона Коктыша, Міхала Галенды, Пятра Кажуха, Міхала Кабака—**па 4 злотых.**

Ад:—Яна Шыціка, Аўгена Мамчыца, Аляксандра Чыжэўскага, Гната Скабеска. Сьцяпана Пагулы, Міхала Сайчыка, Сьцяпана Гаруса—**па 5 злотых.**

Ад: — Марка Рудзяка, Аляксандра Сакаловіча, Ганны Бародзінай, Яна Шатроўскага — **па 6 злотых.**

Ад: — Міхала Тымашэвіча, Яна Ваські, Сымона Раўнэйкі і Наваграна—**па 8 злотых.**

Ад:—Т. Пальчэўскага і Ул. Шуманскага — **па 10 злотых.**

Ад:—Аляксандра Тарасюка і А. Міткевіча—**па 3 злот. 50 гр.**

Ад:—Мікалая Губэра 20 франкаў=6 зл. 8 грш., Базыля Башкі і Рыгора Вароновіча — па 1 зл. 50 гр.

Ад:—Аляксандра Вашкевіча—5 зл. 50 грошы.

Ад:—Гальяша Опалькі—8 зл. 50 грошы.

Выдавец пасол на Сойм **П. Мятла.**

Адказны-Рэдактар: **Ал. Вільчыцкі.**

Друкарня Н. Левін і Сын, Вільня, Нямецкая 22.